

Otizmliler Çocuğların “Görmenin Bilmeyi Sağlayacağı” İlkesini Anlamaları ve İletişim Becerileri Zihinsel-İçsel Temsil, İletişim Becerisi ve Sosyal Yetkinlik

Bilge Yağmurlu*¹, Barış Korkmaz² & H. Melis Yavuz¹

¹ Koç Üniversitesi Psikoloji Bölümü

² İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa T.F. Nöroloji A.B.D

*İletişim için: byagmurlu@ku.edu.tr

Giriş

• İçsel durumları anlama (üşüme, acıkma, acı gibi) ile zihinsel durumları anlamının (örn: görmenin bilmeyi sağlaması) birbirinden farklı bilişsel temsil becerileri gerektirebildiği önerilmektedir.

• Zihin kuramı daha çok zihinsel durumları anlama ile ölçülmektedir. Oysa içsel durumları anlama da bilişsel temsilin önemli bir unsurudur ve hem sözel ve sözel olmayan iletişim becerileri, hem de sosyal yetkinlik ile bağlantılı olması mümkündür. Dolayısıyla bilişsel temsil ölçümlerinin içsel durumları anlamayı da içermesi gerekmektedir.

Amaç:

• Araştırmanın başlıca amacı, otizm tanısı almış çocuklarda sosyal yetkinliğin içsel durumları ve zihinsel durumları temsil ile ilişkisini incelemektir.

• Dil becerisi de zihin kuramı ve sosyal gelişimle yakından ilişkilidir. Bu araştırmada sözel ve sözel olmayan iletişimi hem anlamının, hem kullanmanın sosyal yetkinlik ve bilişsel temsil becerileri ile ilişkilerine bakılmaktadır.

Örneklem

• Otizm tanısı almış 45 (34 erkek) çocuk. Yaş ranjı = 3 ile 14 yıl ($Ort_{yaş} = 8.5$; $S = 3.1$)

Yöntem

Sosyal Yetkinlik :

Sosyal Beceri Dereceleme Ölçeği (Sucuoğlu ve Özokçu, 2005)	} Atılganlık (9 madde)	} $\alpha = .90$
Eğitimci Bildirimi		

Sözel ve Sözsüz İletişim Kurma Becerileri:

WING Davranış ve Beceri Ölçeği (Wing ve Gould, 1979) Eğitimci Bildirimi	} Konuşmayı Anlama Dili Kullanma Sözsüz İletişimi Anlama Sözsüz İletişim Kullanma

Puanlar yüzdelik değerler alınarak hesaplanmıştır.

İçsel durumları anlama ve zihinsel durumları (görmenin bilmeyi sağladığını) anlama becerileri:

İçsel Durumları Anlama (Lind ve Bowler, 2010) Soruları :	
1) Ali ve Zeynep çok acıkmişlar. Ali biraz su içiyor. Zeynep ise koca bir tabak yemek yiyor. Kim doyar?	İçsel durumları anlama toplam puanı verilen doğru cevaplar toplanarak elde edilmiştir.
2) Zeynep saatlerce koşuyor. Ali ise boyama yapıyor. Kim yorulur?	
3) Dışarıda kar yağıyor. Zeynep içeride kalıp sobanın yanında kitap okuyor. Ali ise dışarıda kardan adam yapıyor. Kim üşür?	
4) Zeynep ve Ali parkta oynamak için dışarı çıkıyorlar. Zeynep yere düşüyor ve dizini kesiliyor. Ali'nin ise dizleri çamur oluyor. Kimin dizleri acır?	
5) Ali ve Zeynep kumsala gidiyorlar. Zeynep yüzüyor. Ali ise güneşin altında uzanıyor. Kime hava çok sıcak gelir?	
6) Ali ve Zeynep bir doğum günü partisine gidiyorlar. Zeynep bir tabak yemek yiyor. Ali ise bütün pastaları ve dondurmaları yiyor. Kimin karnı ağrır?	

Zihinsel Durumları Anlama (Görmenin Bilmeyi Sağlayacağını Anlama) (Lind ve Bowler, 2010) Becerisi Ölçümü:

İçinde farklı oyuncaklar olan, kapağı kapalı, içi gözükmeyen 5 kutu ve biri kız diğeri erkek iki oyuncak bebek çocuğa gösterildikten sonra, bebeklerden biri kutuya bakar, diğeri bakmaz.

Örnek: “Ali kutuyu kaldırıyor. Zeynep ise kutuyu açıp kutunun içine bakıyor.
Soru: Kutunun içinde ne olduğunu kim biliyor?”

Zihinsel durumları anlama becerisi 5 soru ile ölçülmüş, verilen doğru cevaplar toplanarak zihinsel durumları anlama toplam puanı elde edilmiştir.

Bulgular

• Yaş, cinsiyet ve SED çocuğun gelişimsel çıktıları ile ilişkili değildir.

Tablo 1

Değişkenler Arasındaki Pearson Korelasyonları (N = 45)

	1	2	3	4	5	6	7
1. Sosyal Yetkinlik	-						
2. İçsel Durumları Temsil	.34*	-					
3. Zihinsel Durumları Temsil (Görme-Bilme Becerisi)	.39**	.53***	-				
4. Zihinsel-İçsel Temsil (Toplam puan)	.42**	.88***	.88***	-			
5. Konuşmayı Anlama	.50***	.61***	.41**	.58***	-		
6. Dili Kullanma	.48**	.63***	.45**	.61***	.71***	-	
7. Sözsüz İletişimi Anlama	.62***	.51***	.29+	.45**	.71***	.48**	-
8. Sözsüz İletişim Kullanma	.68***	.50***	.35*	.48**	.55***	.54***	.58***

+ $p < .10$, * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Kısmi korelasyon analizi:

• İçsel temsil kontrol edildiğinde, zihinsel durumları temsil ile sosyal yetkinliğin (kısmi $r = .27$ ad.) ilişkisi anlamlı değildir.
• Zihinsel temsil kontrol edildiğinde, içsel durumları anlama ile sosyal yetkinliğin (kısmi $r = .18$ ad.) ilişkisi anlamlı değildir.
• İçsel ve zihinsel durumları anlama arasındaki anlamlı korelasyon ve kavramsal ortak temel esas alınarak bu değişkenlerden bir bileşik zihinsel-içsel temsil puanı oluşturulmuştur.

Geriye dönük regresyon analizi:

• Bağımlı değişken (DV): Sosyal yetkinlik
• Bağımsız değişkenler (IV): 1) Zihinsel-İçsel temsil 2) Konuşmayı anlama 3) Dili kullanma 4) Sözsüz iletişimi anlama 5) Sözsüz iletişim kullanma
• **Sonuç:** Zihinsel-içsel temsil, sözel iletişimi anlama ve kullanma becerileri sosyal yetkinliği yordamamıştır. Sosyal yetkinlik sadece sözsüz iletişimi anlama ve sözsüz iletişim kurma becerileri tarafından yordamıştır.

Tablo 2

Otizmliler Çocuğların Sosyal Yetkinliklerine Yordamaya Yönelik Geriye Dönük Regresyon Analizi (N = 45)

Değişken	R	Uyarlanmış R ²	B	β
Model 4				
Sözsüz İletişimi Anlama			.009	.34*
Sözsüz İletişim Kullanma			.011	.48**
	.72	.51		

* $p < .05$, ** $p < .01$

Tartışma

• Hem içsel hem zihinsel durumları anlama otizmliler çocuğların sosyal yetkinlikleri ile pozitif ve anlamlı düzeyde ilişkilidir. Fakat iki temsil becerisi sosyal yetkinliği yordamada birbirinden ayrılmamaktadır.

• Otizmliler çocuğların sosyal yetkinliğinde sözel olmayan iletişim becerileri önemli role sahiptir. Sözsüz iletişimi anlama ve kullanma, otizmliler çocuğlarda sosyal yetkinliğin % 51' ini açıklamaktadır.

• **Çıkarımlar:** 1) Otizmliler çocuğlarda zihin kuramı ölçümleri zihinsel temsil kadar içsel durumları temsil düzeyine de odaklanmalıdır. Her iki beceri sosyal yetkinlik için benzer düzeyde önemlidir. 2) Sözel olmayan iletişim becerilerinin geliştirilmesi otizmliler çocuğların sosyal yetkinliği için en önemli alan olarak ortaya çıkmaktadır. Bulgular, müdahale çalışmalarının sözel olmayan iletişim becerilerine odaklanmasının yararına işaret etmektedir.